

Учреждение образования
«Барановичский государственный университет»

Вестник БарГУ

Ежеквартальный научно-практический журнал

Издаётся с марта 2013 г.

Выпуск 6, декабрь, 2018.

Серия «Исторические науки
и археология. Экономические
науки. Юридические науки»

Учредитель: учреждение образования «Барановичский государственный университет».

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Главный редактор журнала Кочурко Василий Иванович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, академик Белорусской инженерной академии, академик Международной академии технического образования, академик Международной академии наук педагогического образования, академик Академии экономических наук Украины, Заслуженный работник образования Республики Беларусь, ректор учреждения образования «Барановичский государственный университет» (Барановичи, Республика Беларусь).

Заместитель главного редактора журнала Климук Владимир Владимирович, кандидат экономических наук, доцент, проректор по научной работе учреждения образования «Барановичский государственный университет» (Барановичи, Республика Беларусь).

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ СЕРИИ

Главный редактор серии

Познякевич Виктория Николаевна, кандидат экономических наук, доцент, заведующий кафедрой бухгалтерского учёта, анализа, аудита и статистики учреждения образования «Барановичский государственный университет» (Барановичи, Республика Беларусь).

Ответственный секретарь серии

Познякевич Виктория Николаевна, кандидат экономических наук, доцент, заведующий кафедрой бухгалтерского учёта, анализа, аудита и статистики учреждения образования «Барановичский государственный университет» (Барановичи, Республика Беларусь).

Редактор текстов на английском языке

Пинюта Ирина Вячеславовна, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры профессиональной иноязычной подготовки учреждения образования «Барановичский государственный университет» (Барановичи, Республика Беларусь).

Андрияшко Марина Васильевна (*ответственный за направление «Юридические науки»*), кандидат юридических наук, доцент, заведующий кафедрой общеправовых дисциплин и государственного управления учреждения образования «Барановичский государственный университет» (Барановичи, Республика Беларусь).

Демидович Анатолий Викторович (*ответственный за направление «Исторические науки и археология»*), кандидат исторических наук, заведующий кафедрой социально-гуманитарных дисциплин учреждения образования «Барановичский государственный университет» (Барановичи, Республика Беларусь).

Короб Александр Николаевич (*ответственный за направление «Экономические науки»*), кандидат экономических наук, заведующий кафедрой теоретической и прикладной экономики учреждения образования «Барановичский государственный университет» (Барановичи, Республика Беларусь).

Безуглая Виктория Александровна, кандидат экономических наук, доцент, декан факультета экономики и права учреждения образования «Барановичский государственный университет» (Барановичи, Республика Беларусь).

Биглова Гузель Фатиховна, доктор экономических наук, заместитель директора по научной работе Федерального государственного бюджетного учреждения науки «Институт социально-экономических исследований Уфимского научного центра Российской академии наук» (Уфа, Республика Башкортостан, Российская Федерация).

Василевич Григорий Алексеевич, Заслуженный юрист Республики Беларусь, доктор юридических наук, профессор, член-корреспондент Национальной академии наук Беларуси, заведующий кафедрой конституционного права Белорусского государственного университета (Минск, Республика Беларусь).

Вишневский Алексей Фёдорович, доктор исторических наук, профессор кафедры теории и истории государства и права учреждения образования «Академия Министерства внутренних дел Республики Беларусь» (Минск, Республика Беларусь).

Гурский Василий Леонидович, кандидат экономических наук, доцент, заведующий отделом экономики Государственного научного учреждения «Институт жилищно-коммунального хозяйства Национальной академии наук Беларуси» (Минск, Республика Беларусь).

Адрес редакции:
ул. Войкова, 21, 225404 г. Барановичи.
Телефон: +375 (163) 45 46 28.
E-mail: vestnik@barsu.by .

Подписные индексы: 00993 — для индивидуальных подписчиков; 009932 — для организаций.

Свидетельство о регистрации средств массовой информации № 1533 от 30.07.2012, выданное Министерством информации Республики Беларусь.

В соответствии с приказом Высшей аттестационной комиссии Республики Беларусь от 21 января 2015 г. № 16 научно-практический журнал «Вестник БарГУ» серия «Исторические науки и археология. Экономические науки. Юридические науки» включён в Перечень научных изданий Республики Беларусь для опубликования результатов диссертационных исследований по историческим наукам и археологии, экономическим наукам, юридическим наукам.

Научно-практический журнал «Вестник БарГУ» включён в РИНЦ (Российский индекс научного цитирования), лицензионный договор № 06-1/2016.

Издатель: учреждение образования «Барановичский государственный университет».

Выходит на русском, белорусском и английском языках.

Журнал распространяется на территории Республики Беларусь.

*Заведующий редакционно-издательской группой С. А. Березнюк
Технический редактор Е. И. Березич
Компьютерная вёрстка С. А. Березнюк
Корректор С. А. Березнюк*

Подписано в печать 17.12.2018. Формат 60 × 84 ¹/₈. Бумага офсетная. Печать цифровая. Гарнитура Таймс. Усл. печ. л. 20,00.
Уч.-изд. л. 14,90. Тираж 75 экз. Заказ
Цена свободная.

Полиграфическое исполнение: Гродненское областное унитарное полиграфическое предприятие «Слонимская типография». Свидетельство о государственной регистрации издателя, изготовителя, распространителя печатных изданий № 1/203 от 07.03.2014, № 2 от 25.02.2014.

Адрес: ул. Хлопина, 16, 231800 Слоним, Гродненская обл.

© БарГУ, 2018

Установа адукацыі
«Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт»

Веснік БарДУ

Штоквартальны навукова-практычны часопіс

Выдаецца з сакавіка 2013 г. Выпуск 6, снежань, 2018.

Серыя «Гістарычныя навукі
і археалогія. Эканамічныя навукі
Юрыдычныя навукі»

Заснавальнік: установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт».

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

Галоўны рэдактар часопіса Качурка Васіль Іванавіч, доктар сельскагаспадарчых навук, прафесар, акадэмік Беларускай інжынернай акадэміі, акадэмік Міжнароднай акадэміі тэхнічнай адукацыі, акадэмік Міжнароднай акадэміі навук педагагічнай адукацыі, акадэмік Акадэміі эканамічных навук Украіны, Заслужаны работнік адукацыі Рэспублікі Беларусь, рэктар установы адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Намеснік галоўнага рэдактара часопіса Клімук Уладзімір Уладзіміравіч, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, прарэктар па навуковай рабоце ўстановы адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ СЕРЫІ

Галоўны рэдактар серыі

Пазнякевіч Вікторыя Мікалаеўна, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, загадчык кафедры бухгалтарскага ўліку, аналізу, аўдыту і статыстыкі ўстановы адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Адказны сакратар серыі

Пазнякевіч Вікторыя Мікалаеўна, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, загадчык кафедры бухгалтарскага ўліку, аналізу, аўдыту і статыстыкі ўстановы адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Рэдактар тэкстаў на англійскай мове

Пінюта Ірына Вячаславаўна, кандыдат педагагічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры прафесійнай іншамоўнай падрыхтоўкі ўстановы адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Андрыяшка Марына Васільеўна (*адказны за напрамак «Юрыдычныя навукі»*), кандыдат юрыдычных навук, дацэнт, загадчык кафедры агульнаправавых дысцыплін і дзяржаўнага кіравання ўстановы адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Дземідовіч Анатоль Віктаравіч (*адказны за напрамак «Гістарычныя навукі і археалогія»*), кандыдат гістарычных навук, загадчык кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін установы адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Кораб Аляксандр Мікалаевіч (*адказны за напрамак «Эканамічныя навукі»*), кандыдат эканамічных навук, загадчык кафедры тэарэтычнай і прыкладнай эканомікі ўстановы адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Амельянюк Аляксандр Міхайлавіч, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, першы прарэктар установы адукацыі «Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт» (Брэст, Рэспубліка Беларусь).

Астрагляд Аляксандр Васільевіч, кандыдат юрыдычных навук, дацэнт, прарэктар па навуковай рабоце прыватнай вышэйшай навучальнай установы «Універсітэт Караля Данііла» (Івана-Франкоўск, Украіна).

Біглова Гузель Фаціхаўна, доктар эканамічных навук, намеснік дырэктара па навуковай рабоце Федэральнай дзяржаўнай бюджэтнай установы навукі «Інстытут сацыяльна-эканамічных даследаванняў Уфімскага навуковага цэнтру Расійскай акадэміі навук» (Уфа, Рэспубліка Башкартастан, Расійская Федэрацыя).

Бязуглая Вікторыя Аляксандраўна, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, дэкан факультэта эканомікі і права ўстановы адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Васілевіч Рыгор Аляксеевіч, Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь, доктар юрыдычных навук, прафесар, член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, загадчык кафедры канстытуцыйнага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Вішнеўскі Аляксей Фёдаравіч, доктар гістарычных навук, прафесар кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права ўстановы адукацыі «Акадэмія Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Гурскі Васіль Леанідавіч, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, загадчык аддзела Дзяржаўнай навуковай установы «Інстытут жыллёва-камунальнай гаспадаркі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Дзёмічаў Дзмітрый Міхайлавіч, доктар юрыдычных навук, прафесар, загадчык кафедры тэорыі і гісторыі права ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Жыткевіч Галіна Якаўлеўна, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры бухгалтарскага ўліку, аналізу, аўдыту і статыстыкі ўстанова адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Захарчанка Людміла Анатольеўна, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры эканамічнай тэорыі і лагістыкі ўстанова адукацыі «Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт» (Брэст, Рэспубліка Беларусь).

Казлова Зоя Мікалаеўна, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Калядка Іван Мікалаевіч, кандыдат юрыдычных навук, дацэнт, загадчык кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Караў Дзмітрый Уладзіміравіч, доктар гістарычных навук, прафесар, дырэктар Цэнтра міждысцыплінарных даследаванняў дыяспар і замежнага беларусазнаўства ўстанова адукацыі «Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы» (Гродна, Рэспубліка Беларусь).

Касіч Ала Аляксандраўна, доктар эканамічных навук, прафесар Крамянчугскага нацыянальнага ўніверсітэта імя М. Астроградскага (Крамянчуг, Украіна).

Ключко Рыма Мікалаеўна, кандыдат юрыдычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры крымінальнага права і крыміналогіі ўстанова адукацыі «Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы» (Гродна, Рэспубліка Беларусь).

Куган Святлана Фёдарэўна, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, намеснік дэкана эканамічнага факультэта ўстанова адукацыі «Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт» (Брэст, Рэспубліка Беларусь).

Кузьменка Уладзімір Іванавіч, доктар гістарычных навук, прафесар, загадчык Цэнтра гісторыі постіндустрыяльнага грамадства Дзяржаўнай навуковай установы «Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Літвінскі Аляксандр Уладзіміравіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Лосеў Уладзімір Уладзіміравіч, кандыдат юрыдычных навук, дацэнт, намеснік дырэктара Дзяржаўнай установы «Навукова-практычны цэнтр праблем умацавання законнасці і правапарадку Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Луцанок Аляксандр Іванавіч, доктар эканамічных навук, прафесар, загадчык аддзела макраэканамічнага рэгулявання і фінансавай палітыкі Дзяржаўнай навуковай установы «Інстытут эканомікі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Людвікевіч Вольга Мікалаеўна, кандыдат юрыдычных навук, загадчык кафедры грамадзянскіх і крымінальна-прававых дысцыплін установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Люты Анатоль Міхайлавіч, доктар гістарычных навук, прафесар, загадчык кафедры гісторыі Беларусі ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Манкевіч Ірына Пятроўна, кандыдат юрыдычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры грамадзянска-прававых дысцыплін установа адукацыі «Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Матвееў Яраслаў Мікалаевіч, доктар юрыдычных навук хабілітаваны, упаўнаважаны рэктара Універсітэта ў Беластоку па справах супрацоўніцтва з універсітэтамі Усходняй Еўропы (Беласток, Польшча).

Мядзведзева Гульнара Барангаліеўна, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры эканамічнай тэорыі і лагістыкі ўстанова адукацыі «Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт» (Брэст, Рэспубліка Беларусь).

Момат Тацыяна Валер'еўна, доктар эканамічных навук, прафесар Харкаўскай нацыянальнай акадэміі гарадской гаспадаркі (Харкаў, Украіна).

Нячухрын Аляксандр Мікалаевіч, доктар гістарычных навук, прафесар, загадчык кафедры ўсеагульнай гісторыі ўстанова адукацыі «Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы» (Гродна, Рэспубліка Беларусь).

Саладоўнікаў Сяргей Юр'евіч, доктар эканамічных навук, дацэнт, загадчык кафедры эканомікі і права Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Таранава Тацыяна Сяргеёўна, доктар юрыдычных навук, прафесар, загадчык кафедры грамадзянска-прававых дысцыплін установа адукацыі «Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Функ Ян Іосіфавіч, доктар юрыдычных навук, прафесар, прафесар кафедры фінансавага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Чарняк Юрый Вячаслававіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры агульнаправавых дысцыплін і дзяржаўнага кіравання ўстанова адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт» (Баранавічы, Рэспубліка Беларусь).

Шабанаў Вячаслаў Барысавіч, доктар юрыдычных навук, прафесар, загадчык кафедры крыміналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Шалаеў Уладзімір Паўлавіч, доктар філасофскіх навук, прафесар, дэкан факультэта сацыяльных тэхналогій Федэральнай дзяржаўнай бюджэтнай адукацыйнай установы вышэйшай прафесійнай адукацыі «Паволжскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт» (Іашкар-Ала, Рэспубліка Марый Эл, Расійская Федэрацыя).

Шаркова Антаніна Васільеўна, доктар эканамічных навук, загадчык кафедры эканомікі арганізацыі Федэральнай дзяржаўнай бюджэтнай адукацыйнай установы вышэйшай адукацыі «Фінансавы ўніверсітэт пры Урадзе Расійскай Федэрацыі» (Масква, Расійская Федэрацыя).

Шаўлюкоў Аляксандр Пятровіч, доктар эканамічных навук, прафесар, загадчык кафедры бухгалтарскага ўліку і фінансавага менеджменту ў галінах народнай гаспадаркі ўстанова адукацыі «Беларускі гандлёва-эканамічны ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі» (Гомель, Рэспубліка Беларусь).

Якаўчык Мікалай Сцяпанавіч, доктар эканамічных навук, доктар сельскагаспадарчых навук, прафесар, дырэктар Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадрэў АПК установа адукацыі «Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт» (Мінск, Рэспубліка Беларусь).

Адрас рэдакцыі:

вул. Войкава, 21, 225404 г. Баранавічы.

Тэлефон: +375 (163) 45 46 28.

E-mail: vestnik@barsu.by .

Падпісныя індэксы: 00993 — для індывідуальных падпісчыкаў; 009932 — для арганізацый.

Пасведчанне аб рэгістрацыі сродкаў масавай інфармацыі № 1533 ад 30.07.2012, выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

У адпаведнасці з загадам Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь ад 21 студзеня 2015 г. № 16 навукова-практычны часопіс «Веснік БарДУ» серыя «Гістарычныя навукі і археалогія. Эканамічныя навукі. Юрыдычныя навукі» ўключаны ў Пералік навуковых выданняў Рэспублікі Беларусь для апублікавання вынікаў дысертацыйных даследаванняў па гістарычных навукіх і археалогіі, эканамічных навукіх, юрыдычных навукіх.

Навукова-практычны часопіс «Веснік БарДУ» ўключаны ў РІНЦ (Расійскі індэкс навуковага цытавання), ліцэнзійны дагавор № 06-01/2016.

Выдавец: установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт».

Выходзіць на рускай, беларускай і англійскай мовах.

Часопіс распаўсюджваецца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Загадчык рэдакцыйна-выдавецкай групы С. А. Беззюк

Тэхнічны рэдактар А. І. Бярэзіч

Камп'ютарная вёрстка С. А. Беззюк

Карэктар С. А. Беззюк

Падпісана да друку 17.12.2018. Фармат 60 × 84 1/8. Папера афсетная. Друк лічбавы. Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк. 20,00. Ул.-выд. арк. 14,90. Тыраж 75 экз. Заказ .

Кошт свабодны.

Паліграфічнае выкананне: Гродзенскае абласное ўнітарнае паліграфічнае прадпрыемства «Слоніўская тыпаграфія». Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/203 ад 07.03.2014, № 2 ад 25.02.2014.

Адрас: вул. Хлюпіна, 16, 231800 Слоніў, Гродзенская вобл.

© БарДУ, 2018

Education institution
“Baranovichi State University”

BarSU Herald

A quarterly scientific-and-practical journal

Published since March 2013

Volume 6, December 2018

Series “Historical sciences and
archaeology. Economics. Law”

Promoter: educational institution “Baranovichi State University”.

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief Vasily I. Kochurko, Doctor of Agriculture, Professor, Member of the Belarusian Academy of Engineering, Member of the International Academy of Technical Education, Member of the International Academy of Pedagogical Education, Member of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Distinguished educator of the Republic of Belarus, Rector of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Deputy Editor-in-Chief Vladimir V. Klimuk, Ph. D. in Economic Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Scientific Work of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

EDITORIAL BOARD OF THE SERIES

Series Executive Editor

Victorya N. Poznyakevich, Ph. D. in Economic Sciences, Assoc. Prof., Head of the Department of Accounting, Analysis, Audit and Statistics of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Senior Editor

Victorya N. Poznyakevich, Ph. D. in Economic Sciences, Assoc. Prof., Head of the Department of Accounting, Analysis, Audit and Statistics of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

English Texts Editor

Iryna V. Piniuta, Ph. D. in Education, Assoc. Prof., Assoc. Prof. of the Department of Professional Foreign Language Training of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Maryna V. Andryashka (*Responsible for the topic area “Law”*), Ph. D. in Law, Assoc. Prof., Head of the Department of General Legal Disciplines and Public Administration of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Anatoliy V. Demidovich (*Responsible for the topic area “Historical Sciences and Archaeology”*), Ph. D. in History, Head of the Department of Social Sciences and Humanities of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Aleksandr N. Korob (*Responsible for the topic area “Economic Sciences”*), Ph. D. in Economic Sciences, Head of the Department of Theoretical and Applied Economics of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Victorya A. Bezuglaya, Ph. D. in Economic Sciences, Assoc. Prof., Dean of the Faculty of Economics and Law of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Guzel F. Biglova, Dr. of Economics, Deputy Director for Research of the Federal State Budgetary Institution of Science “Institute of Social and Economic Research of the Ufa Scientific Center of the Russian Academy of Sciences” (Ufa, Republic of Bashkortostan, the Russian Federation).

Grigoriy A. Vasilevich, Dr. of Law, Prof., A. M. of the National Academy of Sciences of Belarus, Head of the Department of Constitutional Law of the Belarusian State University (Minsk, the Republic of Belarus).

Aleksey F. Vishnevskiy, Dr. of History, Professor of the Department of Theory and History of State and Law of the educational institution “Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Belarus” (Minsk, the Republic of Belarus).

Vasily L. Gurskiy, Ph. D. in Economic Sciences, Assoc. Prof., Head of the Department of Economics of the State research institution “Institute of Housing and Communal Services of the National Academy of Sciences of Belarus” (Minsk, the Republic of Belarus).

Dmitriy M. Demichev, Dr. of Law, Prof., Head of the Department of Theory and History of Law of the educational institution “Belarusian State Economic University” (Minsk, the Republic of Belarus).

Galina Ya. Zhitkevich, Ph. D. in Economic Sciences, Assoc. Prof., Assoc. Prof. of the Department of Accounting, Analysis, Audit and Statistics of the educational institution “Baranovichi State University” (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Lyudmila A. Zaharchenko, Ph. D. in Economic Sciences, Assoc. Prof., Assoc. Prof. of the Department of Economic Theory and Logistics of the educational institution “Brest State Technical University” (Brest, the Republic of Belarus).

Alla A. Kasich, Dr. of Economic Sciences, Professor of the Kremenchug National University named after M. Ostrogradski (Kremenchug, Ukraine).

Dmitriy V. Karev, Dr. of History, Prof., Head of the Center Department of Economic Theory and Commercial Activities, Director of the Center for Interdisciplinary Studies of Diasporas and Foreign Belarusian Studies of the educational institution "Yanka Kupala State University of Grodno" (Grodno, the Republic of Belarus).

Rimma N. Klyuchko, Ph. D. in Law, Assoc. Prof., Head of the Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminology of the educational institution "Yanka Kupala State University of Grodno" (Grodno, the Republic of Belarus).

Zoya N. Kozlova, Ph. D. in History, Assoc. Prof., Assoc. Prof. of the Department of Social Sciences and Humanities of the educational institution "Baranovichi State University" (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Ivan N. Kolyadko, Ph. D. in Law, Prof., Prof. of the Department of Civil Procedures and Labor Law of the Belarusian State University (Minsk, the Republic of Belarus).

Svetlana F. Kugan, Ph. D. in Law, Assoc. Prof., Vice Dean of the Faculty of Economy of the educational institution "Brest State Technical University" (Brest, the Republic of Belarus).

Vladimir I. Kuzmenko, Dr. of History, Prof., Head of the Center for History of Post-industrial Society of the State research institution "Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus" (Minsk, the Republic of Belarus).

Aleksandr V. Litvinskiy, Ph. D. in History, Assoc. Prof. of the Department of Social Sciences and Humanities of the educational institution "Baranovichi State University" (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Vladimir V. Losev, Ph. D. in Law, Assoc. Prof., Vice Director of the Research and Practical Center for Problems of Strengthening of the Legitimacy, Law and Order of the Prosecutor General's Office of the Republic of Belarus (Minsk, the Republic of Belarus).

Olga N. Lyudvikevich, Ph. D. in Law, Head of the Department of Civil and Criminal Disciplines of the educational institution "Baranovichi State University" (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Anatoliy M. Lyutiy, Dr. of History, Prof., Head of the Department of History of Belarus of the educational institution "Belarusian State Pedagogical Maxim Tank University" (Minsk, the Republic of Belarus).

Aleksandr I. Luchenock, Dr. of Economic Sciences, Prof., Head of the Department of Macroeconomic Regulation and Financial Policy of the State Research Institution "Institute of Economics of the National Academy of Sciences of Belarus" (Minsk, the Republic of Belarus).

Irina P. Mankevich, Ph. D. in Law, Assoc. Prof., Assoc. Prof. of the Department of Civil and Legal Disciplines of the educational institution "Belarusian State Economic University" (Minsk, the Republic of Belarus).

Yaroslav N. Matveyuk, Dr. in Law hab., Authorized Rector of the Belostok University for Cooperation with Universities in Eastern Europe (Belostok, Poland).

Gulnara B. Medvedeva, Ph. D. in Economic Sciences, Assoc. Prof., Head of the Department of Economic Theory and Logistics of the educational institution "Brest State Technical University" (Brest, the Republic of Belarus).

Tatyana V. Momot, Dr. of Economic Sciences, Prof. of Kharkov National Academy of Municipal Economy (Kharkov, Ukraine).

Aleksandr N. Nechuhryn, Dr. of History, Prof., Head of the Department of General History of the educational institution "Yanka Kupala State University of Grodno" (Grodno, the Republic of Belarus).

Aleksandr M. Omelyanyuk, Ph. D. in Economical Sciences, Assoc. Prof., First Vice-Rector of the educational institution "Brest State Technical University" (Brest, the Republic of Belarus).

Aleksandr V. Ostroglyad, Ph. D. in Law, Assoc. Prof., Vice-rector for Research of the Ivano-Frankovsk University of Law named after King Danila Galitzkiy (Ivano-Frankovsk, Ukraine).

Sergey Yu. Solodovnikov, Dr. of Economic Sciences, Assoc. Prof., Head of the Department of Economics and Law of the Belarusian National Technical University (Minsk, the Republic of Belarus).

Tatyana S. Taranova, Dr. of Law, Prof., Head of the Department of Civil and Law Disciplines of the educational institution "Belarusian State Economic University" (Minsk, the Republic of Belarus).

Yan I. Funk, Dr. of Law, Prof., Prof. of the Department of Financial Law and Legal Regulation of Economic Activities of the Belarusian State University (Minsk, the Republic of Belarus).

Yuriy V. Chernyak, Ph. D. in History, Assoc. Prof. of the Department of General Legal Disciplines and Public Administration of the educational institution "Baranovichi State University" (Baranovichi, the Republic of Belarus).

Vyacheslav B. Shabanov, Dr. of Law, Prof., Head of the Department of Criminology of the Belarusian State University (Minsk, the Republic of Belarus).

Vladimir P. Shalaev, Dr. of Philosophy, Prof., Dean of the Faculty of Social Technologies of the Federal State Budgetary Institution of Higher Professional Education "Volga State University of Technology" (Yoshkar-Ola, the Mari El Republic, the Russian Federation).

Antonina V. Sharkova, Dr. of Economics, Head of the Department of Economics of the Organization of the Federal State Educational Budgetary Institution of Higher Education "Financial University under the Government of the Russian Federation" (Moscow, the Russian Federation).

Aleksandr P. Shevlyukov, Dr. of Economic Sciences, Prof., Head of the Department of Accounting and Financial Management in the Sectors of the National Economy of the educational institution "Belarusian Trade and Economic University of Consumer Cooperatives" (Gomel, the Republic of Belarus).

Nikolay S. Yakovchik, Dr. of Economic Sciences, Dr. of Agricultural Sciences, Prof., Director of the Institute of Advanced Training and Retraining of Personnel of AIC of the educational institution "Belarusian State Agricultural Technical University" (Minsk, the Republic of Belarus).

Editorial address:

21 Voykova Str., 225404 Baranovichi. Phone: +375 163 45 46 28.

E-mail: vestnik@barsu.by.

Subscription indexes: 00993 — for individual subscribers; 009932 — for companies.

The certificate of the registration of mass media № 1533 of 30.07.2012 issued by the Ministry of Information of Belarus.

In accordance with the order of the board of the Higher Attestation Commission of the Republic of Belarus on January 21, 2015 № 16 the scientific-and-practical journal "BarSU Herald", the series "History of science and archaeology. Economics. Laws" was included on the list of the scientific publications of the Republic of Belarus for publishing the results of dissertation research History of science and archaeology, Economics, Laws.

Scientific-and-practical journal "BarSU Herald" is included into RSCI (Russian Science Citation Index), license agreement № 06-01/2016.

Published: educational institution "Baranovich State University".

Issued in Russian, Belarusian and English.

The journal is distributed on the territory of the Republic of Belarus.

Managing editor S. A. Bereznyuk
Technical editor E. I. Berezich
Desktop Publishing S. A. Bereznyuk
Proofreader S. A. Bereznyuk

Signed to print 17.12.2018. Format 60 × 84 ¹/₈. Offset paper. Digital printing. Headset Times. Cond. print. l. 20.00. Acc. pub. l. 14.90. Circulation: 75 copies. Order .

Free price.

Printing performance: Grodno Regional Printing Unitary Enterprise "Slonim printing establishment". The state registration certificate of the publisher, manufacturer and publications distributor № 1/203 of 07.03.2014, № 2 of 25.02.2014.

Address: 16 Hlyupin St., 231800 Slonim, Grodno region.

© BarSU, 2018

РЕПОЗИТОРИЙ БарГУ

СОДЕРЖАНИЕ

ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ

Карев Д. В., Дудько А. Д. Становление зарубежного белорусоведения в Западной Европе во второй половине XX века	13
Кручковский Т. Т. Польско-германские отношения периода X—XVI веков в оценке В. О. Ключевского	19
Литвинский А. В. Методологические аспекты локализации прародины славян в историографии конца XX — начала XXI века	28
Мельников П. Ю. Бессемейные домохозяйства Саратовской губернии конца XIX века по данным поездных земских переписей.	37
Пискун В. Э., Горбач С. М. Развитие взаимоотношений между Польшей и ГДР во второй половине 1970-х — начале 1980-х годов	42
Сытько К. В. Материалы переписки римско-католических парафий Беларуси конца XVII — начала XX века как исторический источник	48
Хованский А. В. Органы местного военного управления в Гродненской губернии в 1802—1863 годах	53

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Климук В. В. Модель взаимодействия организаций образования, науки, промышленного бизнеса	64
Климук В. В., Житкевич Г. Я., Познякевич В. Н. Волонтерское движение: от теории к практике (региональный аспект)	71
Кот Н. Г. Финансовый потенциал как интегральный показатель будущего развития предприятия	76
Лептюк Д. Н., Масько Ю. Д., Лепешев Д. И. Направления и возможности экономического сотрудничества Республики Беларусь со странами Азиатско-Тихоокеанского региона	85
Повод И. Н. Перспективы изъятия монопольной ренты при различных сценариях развития экономики Беларуси	90
Познякевич В. Н., Хитрова И. А. Теоретические и практические аспекты применения профессионального суждения бухгалтера при составлении учетной политики в части учета основных средств	96
Цвирко Е. Ю. Состояние и тенденции мирового рынка органической продукции	103

ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ

Андрияшко М. В. Домашнее насилие — дополнительный показатель деградации института семьи как демографической угрозы	109
Вишневский А. Ф., Мелеховец Ю. А. Проблемы типологии государства и права в современной теоретической юридической науке	114
Грачева И. М. Становление органов прокуратуры БССР в 1920-х годах	120
Дзик И. Р. Правовое регулирование трансферных отношений в спорте	125
Кирмель А. Г. Проблемные аспекты снижения брачного возраста в Республике Беларусь	130
Крутько Р. В. Пожертвования(е) как источник формирования имущества религиозных организаций	136
Людвигевич О. Н. Управление в области дисциплины труда	141
Прокуда О. Ю. Страховщик как субъект отношений по добровольному медицинскому страхованию	147
Сороченко А. В. Государственно-частное партнерство и публичное управление в Украине: соотношение понятий	152

ЗМЕСТ

ГІСТАРЫЧНЫЯ НАВУКІ

Караў Д. У., Дудзько А. Д. Станаўленне замежнага беларусазнаўства ў Заходняй Еўропе ў другой палове XX стагоддзя	13
Кручкоўскі Т. Т. Польшка-германскія адносіны перыяду X—XVI стагоддзяў у ацэнцы В. О. Ключэўскага	19
Літвінскі А. У. Метадалагічныя аспекты лакалізацыі прарадзімы славян у гістарыяграфіі канца XX — пачатку XXI стагоддзя	28
Мельнікаў П. Ю. Бессямейныя домагаспадаркі Саратаўскай губерні канца XIX стагоддзя па дадзеных папавятовых земскіх перапісаў	37
Піскун В. Э., Горбач С. М. Развіццё ўзаемаадносін паміж Польшчай і ГДР у другой палове 1970-х — пачатку 1980-х гадоў	42
Сыцько К. В. Матэрыялы перапіскі рымска-каталіцкіх парафій Беларусі канца XVII — пачатку XX стагоддзя як гістарычная крыніца	48
Хаванскі А. В. Органы мясцовага ваеннага кіравання ў Гродзенскай губерні ў 1802—1863 гадах	53

ЭКАНАМІЧНЫЯ НАВУКІ

Клімук У. У. Мадэль узаемадзеяння арганізацый адукацыі, навукі, прамысловага бізнесу	64
Клімук У. У., Жыткевіч Г. Я., Пазнякевіч В. М. Валанцёрскі рух: ад тэорыі да практыкі (рэгіянальны аспект)	71
Кот Н. Г. Фінансавы патэнцыял як інтэгральны паказчык будучага развіцця прадпрыемства	76
Ляпцук Д. М., Масько Ю. Д., Лепешаў Д. І. Напямкі і магчымасці эканамічнага супрацоўніцтва Рэспублікі Беларусь з краінамі Азіяцка-Ціхаакіянскага рэгіёну	85
Повад І. М. Перспектывы вынятку манапольнай рэнты пры разнастайных сцэнарных развіцця эканомікі Беларусі	90
Пазнякевіч В. М., Хітрова І. А. Тэарэтычныя і практычныя аспекты прымянення прафесійнага суджэння бухгалтара пры састаўленні ўліковай палітыкі ў частцы ўліку асноўных сродкаў	96
Цвірко К. Ю. Стан і тэндэнцыі сусветнага рынку арганічнай прадукцыі	103

ЮРЫДЫЧНЫЯ НАВУКІ

Андрыяшка М. В. Дамашні гвалт — дадатковы паказчык дэградацыі інстытуту сям’і як дэмаграфічнай пагрозы	109
Вішнеўскі А. Ф., Мелехавец Ю. А. Праблемы тыпалогіі дзяржавы і права ў сучаснай тэарэтычнай юрыдычнай навуцы	114
Грачова І. М. Станаўленне органаў пракуратуры БССР у 1920-х гадах	120
Дзік І. Р. Прававое рэгуляванне трансферных адносін у спорце	125
Кірмель А. Г. Праблемныя аспекты зніжэння шлюбнага ўзросту ў Рэспубліцы Беларусь	130
Круцько Р. В. Ахвяраванне(і) як крыніца фарміравання маёмасці рэлігійных арганізацый	136
Людвікевіч В. М. Кіраванне ў галіне дысцыпліны працы	141
Пракуда В. Ю. Страхаўшчык як суб’ект адносін па добраахвотным медыцынскім страхаванні	147
Сарацэнка А. В. Дзяржаўна-прыватнае партнёрства і публічнае кіраванне ва Украіне: судносіны паняццяў	152

CONTENTS

HISTORICAL SCIENCES AND ARCHAEOLOGY

Karev D. V., Dudko A. D. The formation of foreign belarusian studies in Western Europe in the second half of the XX th century	13
Kruczkowski T. T. Polish-German relations of the X—XVI centuries in the assessment of V. O. Kluchevski	19
Litvinski A. V. Methodological aspects of the slavs ancestral homeland localization in historiography of the end of XX — early XXI century	28
Melnikov P. Yu. No-family households in Saratov province at the end of the XIX century: the Data of zemstvo census registers	37
Piskun V. E., Gorbach S. M. Development of relationships between Poland and GDR in the late 1970's — early 1980's	42
Sytsko K. W. Materials of the correspondence of the Roman catholic parishes of Belarus at the end of XVII — early XX century as a historical source	48
Khavanski A. V. Local military authorities in the Grodno province in 1802—1863	53

ECONOMICS

Klimuk V. V. Model of interaction of educational, science and industrial business institutions	64
Klimuk V. V., Zhitkevich G. Ya., Poznyakevich V. N. Volunteering: from theory to practice (regional aspect)	71
Kot N. G. Financial potential as an integral indicator of the future development of the enterprise	76
Leptyuk D. N., Masko Yu. D., Lepeshev D. I. Directions and possibilities of economic cooperation of Belarus with the countries in the Asia-Pacific region	85
Povod I. N. Prospects for the withdrawal of monopoly rent at various scenarios of economic development in Belarus	90
Poznyakevich V. N., Khitrova I. A. Theoretical and practical aspects of the use of accounting professional judgment in formation of accounting policy for fixed assets	96
Tsvirko E. Yu. The state and trends of the world market of organic products	103

LAW

Andryashka M. V. Domestic violence: an additional indicator of the degradation of the family institute as a demographic threat	109
Vishnevsky A. F., Melehovets Yu. A. Problems of the typology of state and law in modern theoretical legal science	114
Hrachova I. M. Formation of prosecutor's offices of the BSSR in the 1920's	120
Dzik I. R. Legal regulation of the transfer relations in sport	125
Kirmel A. G. Problematic aspects of decreasing of marriage age in the Republic of Belarus	130
Krutsko R. V. Donation /~s as a source of formation of religious organizations' property	136
Ludvikevich O. N. Labor discipline management	141
Prokuda O. Yu. Insurer as a subject of relations with voluntary medical insurance	147
Sorochenko A. V. Public-Private Partnership and public management in Ukraine: concepts relationship	152

УДК 338.242

И. Н. Повод

Государственное научное учреждение «Институт экономики Национальной академии наук Беларуси»
ул. Сурганова, 1/2, 220072 Минск, Республика Беларусь, +375 (29) 773 07 87, povod-2009@mail.ru

ПЕРСПЕКТИВЫ ИЗЪЯТИЯ МОНОПОЛЬНОЙ РЕНТЫ ПРИ РАЗЛИЧНЫХ СЦЕНАРИЯХ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ БЕЛАРУСИ

В статье рассматривается проблема экономического обоснования величины монопольной ренты, подлежащей изъятию в бюджет. При этом под монопольной рентой понимается дополнительный доход, получаемый организацией, занимающей доминирующее положение на рынке (организацией-доминантом), и связанный с её основной деятельностью. Предлагается методика расчёта величины монопольной ренты, подлежащей изъятию в бюджет, основанная на сравнении цен субъекта хозяйствования, занимающего доминирующее положение на рынке, с ценами на зарубежных конкурентных рынках.

Возможность практического применения предложенной методики и экономический эффект от её применения демонстрируются на данных УП «Велком», занимающего доминирующее положение на рынке связи.

Также в статье рассматриваются различные сценарии социально-экономического развития Республики Беларусь и перспективы изъятия монопольной ренты при их реализации.

Ключевые слова: рента; монопольная рента; рентные отношения; теория ренты; бюджет.

Табл. 1. Библиогр.: 11 назв.

I. N. Povod

Institute of Economics of the National Academy of Sciences of Belarus, 1/2 Surganova str., 220072 Minsk,
the Republic of Belarus, +375 (29) 773 07 87, povod-2009@mail.ru

PROSPECTS FOR THE WITHDRAWAL OF MONOPOLY RENT AT VARIOUS SCENARIOS OF ECONOMIC DEVELOPMENT IN BELARUS

The article considers the problem of the economic rationale of the value of monopoly rent for its withdrawal to the budget. Monopoly rent refers to the excess profit (income) which is received by an organization that occupies a dominant position in the market. This income must be related with the primary activity of the organization. The method for calculating the value of monopoly rent for its withdrawal to the budget that is based on a comparison of prices of the organization with ones in foreign competitive markets is proposed.

The possibility of practical application of the proposed methodology and the economic effect of its application are demonstrated using the data of UE "Velcom" which occupies the dominant position in the communications market.

Also, the article considers various scenarios of socio-economic development of the Republic of Belarus and the prospects for the withdrawal of monopoly rent in their implementation.

Key words: rent; monopoly rent; rent relationship; theory of rent; budget.

Table 1. Ref.: 11 titles.

Введение. Монопольная рента представляет собой дополнительный доход, получаемый организацией, занимающей доминирующее положение на рынке (организацией-доминантом), и связанный с её основной деятельностью.

Экономическое обоснование величины доли монопольной ренты, подлежащей изъятию в бюджет, является ключевой задачей разработки концепции рентного налогообложения организаций, занимающих доминирующее положение на рынке. По нашему мнению, поскольку основным преимуществом таких организаций является возможность завышения цен на свою продукцию, при решении данной задачи необходимо основываться на оценке обоснованности цен и тарифов на их продукцию.

Результаты исследования и их обсуждение. Поскольку речь идёт о рынках с невысоким либо нулевым уровнем конкуренции, объективно оценить обоснованность применения действующих цен и тарифов весьма проблематично. В связи с этим считаем целесообразным использовать сравнение цен и тарифов организаций, занимающих доминирующее положение на внутреннем рынке, с ценами и тарифами на соответствующие товары и услуги, действующими на конкурентных рынках сопредельных либо похожих по экономической ситуации государств.

При расчёте монополярной ренты нами ранее использовались данные о рентабельности по соответствующему виду деятельности, так как для таких целей достаточно было средних значений и отсутствовала необходимость в сравнении результатов деятельности предприятия с результатами деятельности аналогичных по характеру выпускаемой продукции предприятий. Когда же речь идёт об оценке уровня цен, необходимо сравнивать цены на идентичную или аналогичную продукцию. Следовательно, ввиду отсутствия других производителей идентичной (аналогичной) продукции внутри страны, следует обратиться к данным о ценах зарубежных производителей, действующих в условиях конкуренции.

При сравнении цен на продукцию в разных странах необходимо учитывать тот факт, что ценовая политика предприятия зависит в числе прочего от готовности и способности потребителей приобрести продукцию предприятия по установленным ценам, то есть от платежеспособного спроса населения на данную продукцию. В связи с этим некорректно просто сравнивать цены на идентичную (аналогичную) продукцию в выбранных странах, необходимо полученную разницу (соотношение цен) корректировать на сопоставимый уровень цен в рассматриваемых странах. Таким образом, удельный вес монополярной ренты, подлежащей изъятию в бюджет, рассчитывается по формуле

$$D = (I_p \cdot 100 - 100) \cdot CPL,$$

где D — удельный вес монополярной ренты, подлежащей изъятию в бюджет;

I_p — соотношение цен на продукцию рассматриваемого предприятия и цен на идентичную (аналогичную) продукцию на зарубежном конкурентном рынке;

CPL — сопоставимый уровень цен в рассматриваемых странах.

Если ассортимент производимой продукции не велик, показатель I_p может рассчитываться аналогично индексу Пааше, однако используются не цены отчётного и базисного периода, а цены на продукцию, установленные предприятием, и цены на зарубежном конкурентном рынке:

$$I_p = \frac{P_A}{P_B} = \frac{\sum (q_a p_a)}{\sum (q_a p_b)},$$

где P_A — цены на продукцию рассматриваемого предприятия;

P_B — цены на аналогичную продукцию на зарубежном конкурентном рынке;

q_a — количество продукции каждого вида, реализованной предприятием;

p_a — цена единицы продукции каждого вида, реализованной предприятием;

p_b — цена единицы аналогичной (идентичной) продукции каждого вида на зарубежном конкурентном рынке.

С учётом того, что цены на продукцию имеют свойство меняться в течение рассматриваемого периода, в качестве показателей p_a и p_b целесообразно использовать среднюю хронологическую цену за рассматриваемый период:

$$p = \frac{\left(\frac{p_1}{2} + p_2 + p_3 + \dots + \frac{p_t}{2} \right)}{t-1},$$

где $p_1, p_2, p_3, \dots, p_t$ — цены определённого периода (на начало/конец каждого месяца);

t — число месяцев в рассматриваемом периоде.

При широком ассортименте продукции или при невозможности установить цены на все позиции реализуемых товаров, работ, услуг сравнение цен необходимо производить по позициям, пользующимся наибольшим спросом или имеющим наибольший удельный вес в выручке предприятия.

В случае если D имеет нулевое или отрицательное значение ($P_A \leq P_B$), уровень цены на продукцию предприятия не превышает уровень цен на аналогичную продукцию на рынках, характеризующихся наличием конкуренции. Можно сделать вывод, что предприятие не использует своё монопольное либо доминирующее положение на рынке и не завышает цены на продукцию. Соответственно, монопольная рента не подлежит изъятию в бюджет.

Таким образом, величина монопольной ренты, подлежащей перечислению в бюджет, определяется следующим образом:

$$MR_B = \frac{MR \cdot D}{100},$$

где MR — величина полученной организацией монопольной ренты;

MR_B — величина монопольной ренты, подлежащей изъятию в бюджет.

Рассчитаем долю монопольной ренты, подлежащую изъятию в бюджет у УП «Велком». В связи с активным развитием интеграционных процессов между странами — членами ЕАЭС целесообразно в расчётах для УП «Велком» ориентироваться на рынок Российской Федерации, который является наиболее крупным и конкурентным.

Для сравнения цен УП «Велком» с ценами на услуги связи, действующими в Российской Федерации, воспользуемся данными о среднем потреблении услуг связи на одного абонента. Согласно данным операторов связи, в месяц один абонент использует около 3 гигабайт мобильного трафика [1]. Также, согласно статистике, в среднем один житель Республики Беларусь тратит в месяц на разговоры по мобильному телефону около 500 минут [2]. При этом, согласно данным Министерства связи и информатизации Республики Беларусь, УП «Велком» по количеству абонентов занимает 43% рынка сотовой связи страны [3]. Следовательно, можно предположить, что из 500 минут разговоров абонентов в среднем около 215 приходится на разговоры внутри сети и около 285 — на разговоры с абонентами других сотовых операторов. Таким образом, для сравнения цен на услуги связи в рассматриваемых странах целесообразно соотносить стоимость пакета услуг, включающего 3 гигабайта мобильного интернета и 500 минут разговоров, из которых 215 минут внутри сети и 285 минут в другие сети.

В связи с отсутствием подробных сведений о ценах на услуги связи в рассматриваемый период 2013—2015 годов, для демонстрации работы представленной методики на практике осуществим сравнение актуальных на данный момент цен.

Из пакетов услуг, предлагаемых УП «Велком» потребителям, более других указанным выше условиям удовлетворяет тарифный план «Комфорт 4», который включает в себя 4 Гб интернет-трафика, 300 минут исходящих звонков в другие сети и неограниченное количество минут внутри сети. Стоимость такого тарифного плана составляет 18,97 белорусского рубля в месяц [4].

Среди тарифных планов, предлагаемых 4 крупнейшими сотовыми операторами Российской Федерации, сопоставимыми с вышеназванным по предоставляемому набору услуг, являются следующие: «Включайся! Говори» (ПАО «МегаФон») [5]; «Smart» (ПАО «МТС») [6]; «ВСЁмоё 2» (ПАО «ВымпелКом», бренд «Билайн») [7]; «Мой онлайн» (ООО «Т2 Мобайл», бренд «Теле 2») [8].

Сравним указанные тарифные планы с тарифным планом «Комфорт 4» (таблица 1).

Т а б л и ц а 1. — Сравнение стоимости тарифного плана «Комфорт 4» с аналогичными тарифными планами российских операторов связи

Тарифный план	Оператор	Включено интернет-трафика, Гб	Включено минут		Стоимость пакета услуг в месяц	
			внутри сети	в другие сети	в российских рублях	в белорусских рублях
Комфорт 4	Велком	4	безлимитно	300	597,97	18,97
Включайся! Говори	МегаФон	4	безлимитно	700	500	15,86
Smart	МТС	5	безлимитно	550	500	15,86
ВСЁмоё 2	Билайн	15	500		600	19,03
Мой онлайн	Теле 2	15	безлимитно	500	400	12,69

Средняя стоимость рассмотренных пакетов российских операторов составляет 500 российских рублей, или 15,86 белорусского рубля (по курсу Национального банка Республики Беларусь на 31.07.2018). Пакет услуг «Комфорт 4» УП «Велком» стоит дороже в 1,1961 раза. Таким образом, показатель I_p берётся на уровне 1,1961.

Для сравнения общего уровня цен воспользуемся информацией сайта Numbeo.com. Согласно данным, рассчитанным более чем по 50 позициям продовольственных и непродовольственных товаров и услуг, стоимость жизни в России на 16,1% выше, чем в Беларуси [9]. Следовательно, показатель CPL составляет 1,161.

Удельный вес монополярной ренты УП «Велком», подлежащей перечислению в бюджет, составляет

$$D = (1,1961 \cdot 100 - 100) \cdot 1,161 = 22,77\%.$$

Таким образом, изъятию в бюджет подлежит 22,77% монополярной ренты, полученной УП «Велком». В случае, если бы в 2013—2015 годах соотношение цен УП «Велком» и российских операторов связи было аналогичным, в бюджет страны от данного предприятия было бы получено монополярной ренты: в 2013 году — 207 422,4 млн р. (около 21,8 млн дол. США по курсу Национального банка Республики Беларусь на 31.12.2013), в 2014-м — 282 743,0 млн р. (23,9 млн дол. США), в 2015-м — 237 097,9 млн р. (12,8 млн дол. США).

Изъятие монополярной ренты может быть эффективно в системе государственного регулирования при нынешних условиях хозяйствования в нашей стране. В дальнейшем же возможны следующие сценарии изменения уровня вмешательства государства в экономику: усиление государственного регулирования экономики и его ослабление. Рассмотрим перспективы изъятия монополярной ренты при обоих указанных сценариях.

Если рассматривать монополярную ренту в качестве инструмента государственного регулирования, то усиление последнего вполне может благоприятно сказаться на перспективах применения ренты в системе экономических отношений, так как не избавляет экономику от наличия субъектов хозяйствования, занимающих доминирующее положение на рынках. Даже в условиях ужесточения государственного регулирования фискальная политика государства должна базироваться на принципе справедливости налогообложения. Изъятие монополярной ренты более соответствует данному принципу, чем изъятие любого налога или повышение налоговых ставок. Также изъятие монополярной ренты более экономически и логически обосновано как инструмент антимонопольного регулирования по сравнению с установлением потолка цен и норм рентабельности для организаций-доминантов.

Усиление степени преобладания государственной собственности маловероятно с учётом того, что и на сегодня в экономике Республики Беларусь сильно преобладает государственный сектор. Несмотря на то, что, по данным на 1 января 2018 года, из числа юридических лиц Республики Беларусь 83,3% относятся к частному сектору [10, с. 245], в экономике по-прежнему доминируют организации с государственным капиталом [11]. Но даже в случае увеличения доли госсектора в экономике изъятие монопольной ренты у организаций имеет смысл как механизм перераспределения доходов по направлениям, требующим вливания бюджетных средств.

В случае развития экономики Беларуси по иному сценарию, предполагающему её либерализацию, вопросы рентных отношений становятся ещё более актуальными. Свобода в хозяйственной сфере неизбежно приводит к возникновению всё большего числа организаций, занимающих доминирующее положение на рынке. Объёмы монопольной ренты, созданной такими организациями, при этом также растут, увеличиваются размеры потенциальных поступлений в бюджет. Изъятие монопольной ренты не противоречит идее ослабления государственного регулирования экономики, так как используется только в отношении организаций, занимающих доминирующее положение на рынке, которые получают от государства возможность беспрепятственно осуществлять деятельность на территории страны. Вопрос изъятия монопольной ренты лежит в несколько иной плоскости, чем прямое регулирование деятельности предприятия. Монопольная рента может рассматриваться как плата хозяйствующего субъекта государству за преференции в виде возможности работать в условиях отсутствия или незначительного уровня конкуренции.

Таким образом, вопрос изъятия монопольной ренты у организаций, занимающих доминирующее положение на рынке, не потеряет своей актуальности при любом сценарии социально-экономического развития Республики Беларусь. В условиях ужесточения государственного регулирования монопольная рента может выступать как инструмент антимонопольного и ценового регулирования, а также бюджетно-налоговой политики государства. В условиях либерализации экономики монопольная рента может рассматриваться как плата предприятия за отсутствие препятствий со стороны государства для осуществления деятельности в привилегированном положении по сравнению с предприятиями, работающими в условиях конкуренции.

Заключение. Предложенная методика расчёта величины монопольной ренты, подлежащей изъятию в бюджет, позволяет осуществлять изъятие монопольной ренты в экономически обоснованных объёмах, тем самым предотвратив возникновение спорных ситуаций и недовольства субъектов хозяйствования, занимающих доминирующее положение на рынке. Применение данной методики в 2013—2015 годах могло принести в республиканский бюджет более 50 млн дол. США только от УП «Велком».

Изъятие монопольной ренты в бюджет актуально как при нынешнем экономическом положении в стране, что подтверждается расчётами для УП «Велком», так и при различных сценариях социально-экономического развития Республики Беларусь в ближайшие годы.

Список цитируемых источников

1. Тарифы на мобильный интернет в России — одни из самых низких в мире [Электронный ресурс] // Ведомости. — Режим доступа: <https://www.vedomosti.ru/technology/articles/2016/03/01/631909-tarifi-mobilnii-internet-rossii-odni-samih-nizkih-mire>. — Дата доступа: 31.07.2018.
2. Белорусы говорят по телефону больше россиян [Электронный ресурс] // БелТА. — Режим доступа: <http://www.belta.by/society/view/belorusy-govorjat-po-telefonu-bolshe-rossijan-70487-2013>. — Дата доступа: 31.07.2018.
3. Специалисты рассказали, сколько абонентов у МТС, Велком и life:) и какой охват населения (инфографика) [Электронный ресурс] // Intex-press. — Режим доступа: <https://www.intex-press.by/2018/02/27/spetsialisty-rasskazali-skolko-abonentov-u-mts-velkom-i-life-i-kakoj-ohvat-naseleniya-infografika/>. — Дата доступа: 31.07.2018.

4. Комфорт 4 [Электронный ресурс] // Velcom. — Режим доступа: <https://www.velcom.by/Тарифы/Лучшее-для-смартфонов/Комфорт-4/p/1.318.30.1788>. — Дата доступа: 31.07.2018.
5. Включайся! Говори [Электронный ресурс] // МегаФон. — Режим доступа /: <https://moscow.megafon.ru/tariffs/vklyuchaysya/govori.html>. — Дата доступа /: 31.07.2018.
6. Тариф «Smart» [Электронный ресурс] // МТС. — Режим доступа: <https://moskva.mts.ru/personal/mobilnaya-svyaz/tarifi/vse-tarifi/smart>. — Дата доступа: 31.07.2018.
7. ВСЁмоё 2 [Электронный ресурс] // Билайн. — Режим доступа: <https://moskva.beeline.ru/customers/products/mobile/tariffs/details/kit-vse-2/>. — Дата доступа: 31.07.2018.
8. Выберите тариф [Электронный ресурс] // TELE2. — Режим доступа: <https://msk.tele2.ru/nastroy-tariff>. — Дата доступа: 31.07.2018.
9. Cost of Living in Russia [Электронный ресурс] // Numbeo. — Режим доступа: https://www.numbeo.com/cost-of-living/country_result.jsp?country=Russia&displayCurrency=USD. — Дата доступа: 31.07.2018.
10. Статистический ежегодник 2018 : стат. сб. / редкол.: И. В. Медведева [и др.]. — Минск : Нац. стат. ком. Респ. Беларусь, 2018. — 489 с.
11. Главный сектор экономики [Электронный ресурс] // Экон. газ. — Режим доступа: <https://neg.by/novosti/otkrytj/glavnyj-sektor-ekonomiki>. — Дата доступа: 10.08.2018.

Поступила в редакцию 29.10.2018